

περὶ αὐτὸν φίλους, οἵτινες ἐλάλουν περὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἀποκαλύψεων «ὅ,τι γινώσκωμεν εἶνε ὀλίγον, ὅ,τι δὲ ἀγνωσοῦμεν εἶνε ἄπειρον.» Καὶ οἱ λόγοι τοῦ Γκαίτε ὁμολογοῦντος, ὅτι γινώσκει ἀπόρρητόν τι αἰνίγμα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ βίου, ὅπερ καλεῖ δαιμονικόν, καὶ δηλοῦται μὲν ἐν τῇ μουσικῇ, εἶνε δὲ ἄβαστον εἰς τὸν ἀνθρώπινον λογισμόν, ἔχουσιν ἔννοιαν ἄλλην ἢ ἐκείνην ἣν περιήσαν εἰς αὐτοὺς οἱ βλέποντες τὰ πνεύματα.

Ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας δὲν διαγιγνώσκειται μόνον ἐκ τῆς ἐν ὑγείᾳ καταστάσεως αὐτῆς, ἀλλὰ πολλάκις καὶ βαθύτερον ἐκ τῆς νόσου. Ἡ ἀκριβὴς γνώσις τῆς παραφροσύνης ἐφώτισεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν λανθάνουσαν δρᾶσιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς. Ἡ δαιμονομανία, τουτέστιν ἡ πίστις, ὅτι κατέχεται τις ὑπὸ διαβόλου, εἶνε σύνθητες εἶδος φρενοβλαβείας, ἣτις γεννᾶται εὐκόλως ἐκεῖ, ὅπου ἡ ἄμετρος ἔντασις τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν, μάλιστα δὲ ἡ τύψις τῆς συνειδήσεως, παρέχει ἀφορμὴν εἰς αὐτήν. Σχεδὸν πᾶσα παραφροσύνη ἄρχεται ἀπὸ ὀπτικῆς ἢ ἀκουστικῆς ἀπάτης, ἀπὸ ὀπτασιῶν ἢ ἰδίως ἀπὸ ἀκουσμάτων, ἅτινα κοινῶς καλοῦνται φαντασι-σπληξίαι. Ἡ μὲν γνώσις τοιούτων ἐν αὐτῷ τῷ σώματι γεννωμένων φαντασιῶν δύναται νὰ φυλάξῃ ἀπὸ τῆς παραφροσύνης, ἡ δὲ ἄγνοια αὐτῶν γεννᾷ τοιαῦτα ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ εἰδῶλα καὶ φαντάσματα, ἐξ ὧν ταρασσεται ὑπερβαλλόντως ὁ προσβαλλόμενος καὶ καθίσταται εἰς κίνδυνον ἡ νοσητικῆ αὐτοῦ ὑγεία. Πολλὰ τῶν φρενῶν νοσήματα κληρονομοῦνται παρὰ τῶν γονέων καὶ καλοῦνται προπατορικά· ἄλλα δὲ γεννῶνται ἐκ πληθώρας αἵματος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἐξ ὑπερβαλλόντων κόπων ἢ ἐξ ἄκρου ἐρεθισμοῦ τοῦ συστήματος τῶν νεύρων. Πολλάκις ἡ ταραχὴ τοῦ νοῦ, ἐξ ἧς γεννῶνται ὀπτασίαι, προξενεῖται ὑπὸ τῆς ἀναιμιᾶς τοῦ ἐγκεφάλου. Αὕτη δ' ἐπάγεται πολλάκις ὅμοια τῇ πληθώρα συμπτώματα, τουτέστι σπασμούς καὶ παραλήρησιν. Ἡ νηστεία καὶ ἡ γλισχρὸς τροφὴ ἐπάγουσιν ὥσαύτως νοσώδη τῆς ψυχῆς κατάστασιν, ἣτις θεραπεύεται πολλάκις δι' ὀπτοῦ κρέατος καὶ δι' οἴνου. Ἡ ἐν ταῖς μοναῖς ἀσκητικὴ διαίτα, ἡ ἐν αὐταῖς νηστεία καὶ ἄγρυπνία τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλειῶν μοναχῶν γεννωσι πολλάκις ψυχικὰ νοσήματα. Ὁ θέλων νὰ κρίνῃ ὀρθῶς περὶ τοιούτων φαινομένων, νὰ σωθῇ δ' ἐκ τῆς πλάνης τῶν ἀγυρτῶν, πρέπει νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ γινώσκῃ τὴν κατάστασιν τοῦ σώματος, ἐν ᾧ ἀναφύεται τοιαύτη νόσος τῆς ψυχῆς. Εἶνε οἰκτρὸν οἱ νῦν συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς πίστεως εἰς τὰ πνεύματα νὰ παραθέτωσιν ἡμῖν πάλιν καὶ πάλιν τὰς παλαιὰς περὶ φασμάτων διηγήσεις ἀβασανίστως καὶ χωρὶς φυσικῆς τινας ἐξετάσεως καὶ ἐρμηνείας, νὰ νομιζῶσι δὲ ἰκανόν, ὅτι συμβάντα τῆς ἐνδεκάτης ἢ τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος μαρτυροῦν-

ται καὶ ἱστοροῦνται ὑπὸ πεπαιδευμένου τινὸς ἀνδρός. Συγγραφεῖς ἀξιόλογοι πιστεύοντες εἰς τὰ πνεύματα ἰσχυρίζονται μετ' ἀληθείας, ὅτι οὐδέποτε εἶδον αὐτοὶ φάσματα, ἀν καὶ παρεσκευάσθησαν διὰ παντὸς τρόπου πρὸς τοῦτο

(Ἔπεται τὸ τέλος).

Ἡ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΛΥΣΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΑΣΤΕΡ

Ἐκ πασῶν τῶν κατὰ τρυχοῦσῶν τὸ ἀνθρώπινον γένος νόσων, τῆς λύσσης μόνον οὐδὲν εἶχεν ἐξευρεθῆ μέχρῃς ἐσχάτων φάρμακον, μόνη ἡ λύσσα ὑπελαμβάνετο παντελῶς ἀθεράπευτος. Ἡ φθίσις καὶ ὁ καρκινος, τὰ δεινὰ ἐκεῖνα νοσήματα, ἐξ ὧν πλεῖστοι θνήσκουσιν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, εἶναι δυνατὸν ἐν τισὶ περιστάσεσι, δυστυχῶς σπανίαις, διὰ καταλλήλων θεραπευτικῶν μεθόδων νὰ καταπολεμηθῶσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ θεραπευθῶσι. Πάντες οἱ ἱατροὶ γινώσκουσι παραδείγματα φθισιῶντων, ὧν ἐπετεύχθη ἡ ἐντελής θεραπεία, πάντες οἱ χειρουργοὶ παραδείγματα καρκινωμάτων ἐξαλειφθέντων ὀλοσχερῶς, ὡσάκις ἦτο εὐκόλος ἡ πλήρης ἀποτομὴ αὐτῶν διὰ τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων. Τῆς λύσσης ὅμως οὐδὲν παρὰδειγμα θεραπείας μνημονεύεται. Ὅθεν εὐνόητος εἶναι ἡ καταλαβοῦσα τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον συγκίνησις ὅτε ἠγγέλθη ἡ ἀνακάλυψις προφυλακτικοῦ τῆς λύσσης τρόπου, καὶ εὐλόγως εἶπεν ὁ προεδρεύσας τότε τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ὅτι ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἠγγέλθη τοῦτο θὰ μνημονεύετα ἔσται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἱατρικῆς, προσπορίσασα ἄφθιτον κλέος εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπιστήμην· διότι ἡ θεραπεία τῆς λύσσης ἐμφαίνει τεραστίαν καὶ θαυμαστὴν πρόσδον τῆς ἱατρικῆς.

Τῶν περὶ λύσσης ἐρευνῶν ἐπελήφθη ὁ Παστέρ ἐν ἔτει 1880. Εἶχε τότε ἀποθάνῃ ἐν τῷ νοσοκομείῳ Τρουσῶ ἐν παιδίον, πάσχον τὴν νόσον ταύτην. Συλλεγέντος τοῦ σιάλου τοῦ παιδίου, εὑρέθη ἐν αὐτῷ μικροβίον τι στοιχείον· ἀλλὰ τὸ τέως ἄγνωστον ἐκεῖνο μικροβίον, ὅπερ ἐκ τῶν προτέρων ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ παράγον τὴν νόσον αἴτιον, ἐνοφθαλμιζόμενον δὲν μετέδιδε τὴν λύσσαν. Ἐκ τούτου ἐπίεσθη ὁ Παστέρ ὅτι ὁ λυσσικός ἴος δὲν περιείχετο μόνον ἐν τοῖς ἀποκρίμασι τῶν σιελωδῶν ἀδένων, καὶ ἐσκέφθη νὰ ἀναζητήσῃ αὐτὸν ἐν τοῖς νευρικοῖς κέντροις. Δι' ἐπιχειρημάτων δ' ἐπιτυχῶν ἐνοφθαλμισμῶν εὑρίσκει καὶ ἐδείκνυεν ὅτι ὁ ἐγκέφαλος, ὁ προμήκης μυελὸς καὶ ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἦσαν τὰ κέντρα, ἐνθα ἐνίζανεν ὁ ἴος τῆς νόσου. Ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ὀδηγηθεὶς ἐπένοησε τρόπον ἐνοφθαλμισμοῦ βραχύνοντα λίαν τὴν μακρὰν καὶ ἀκανόνιστον χρονικὴν διάρκειαν τῆς ἐπιφάσεως. Ἀφ' οὗ τὰ νευρικὰ κέντρα, ἐσκέφθη, εἰσὶν αἱ κυριώταται

έσται τοῦ ἰοῦ, διατί νά μὴ ἐνοφθαλμίζηται ἀμέσως ἡ νόσος ἐκεῖ ἐνθα ἐνιζάνει καὶ ἐνθα ὁ ἰός ἀναπτύσσεται καὶ προσλαμβάνει τὴν μεγίστην δύναμιν αὐτοῦ; Τὰ γεγονότα ἐπεκύρωσαν τὸ ὄρθον τοῦ συλλογισμοῦ τούτου, καὶ ὁ ἄμεσος ἐνοφθαλμισμὸς ὑπὸ τὴν ἐπικρανίδα μετ' ἀνάτρησιν τοῦ κρανίου ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο ὁ καταλληλότετος τρόπος πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς λύσεως ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ.

Ἡ ἐκτέλεσις τῆς χειρουργικῆς ταύτης πράξεως εἶναι ἀπλουστάτη ἀπογυμνουμένου διὰ μικρῆς σταυροειδοῦς ἐντομῆς ἐπὶ τοῦ δέρματος μέρους τοῦ κρανίου, γίνεται ἡ ἀνάτρησις τοῦ ὅστου δι' ἀβαπτίστου τρυπάνου, οὗ ἡ ἀκικὴ δὲν εἰσχωρεῖ εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Διὰ τῆς οὕτω σχηματιζομένης ὀπῆς ἐνοφθαλμίζεται διὰ κλυστῆρος λυσσικὸς ἰός ὑπὸ τὴν ἐπικρανίδα. Φράσσεται δ' ἡ ὀπή ραπτομένου διὰ δύο ραφῶν τοῦ δέρματος.

Ἡ βεβαίωσις τῆς ταχίστης μεταδόσεως τῆς νόσου διὰ τοιοῦτου τρόπου ἦτο σπουδαιότατη, διότι ἂν ἦτο ἠναγκασμένος ὁ Παστέρ νά περιμένη ἐβδομάδας ὄλας καὶ μῆνας, ὅπως ἴδη τὸ ἀποτέλεσμα τῶν υποδοριῶν ἐνέσεων, θὰ ἠδύναται νά παρακολουθῇ κανονικῶς τὴν συνάφειαν καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν διαφόρων πειραμάτων. Ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου ἐκείνου κατέστη δυνατὴ ἡ κατὰ θέλησιν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ μετὰδοσις τῆς λύσεως. Ὅθεν ὑπελείπετο μόνον νά χρησιμοποιηθῶσιν ἐν τοῖς πειράμασι τούτοις αἱ ἐξ ἄλλων προγενεστέρων κεκτημέναι γνώσεις περὶ ἐξασθενήσεως τοῦ ἰοῦ καὶ νά ἐπιτευχθῇ δι' ἀλλεπαλλήλων παρασκευῶν ἡ βαθμιαία μείωσις τῆς λυμαντικῆς δυνάμεως τοῦ λυσσικοῦ ἰοῦ. Τότε δ' ἐνέτυχεν ὁ Παστέρ εἰς δυσκολίαν τοιαύτην, ἣτις πάντα ἄλλον θὰ ἐπειθε νά ἀπόσχη τοῦ ἐπιχειρήματος. Ὁ λυσσικὸς ἰός δὲν εἶναι δυνατὸν νά παρασκευασθῇ, ὡς παρασκευάζονταν ὁ ἰός τοῦ ἀνθρακος, ὁ τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων καὶ ὁ ἰός πολλῶν ἄλλων νόσων. Διότι εἶναι διάφορος τὴν φύσιν τῶν τέως γνωστῶν ἰῶν, οὔτε βακτηρίδια, οὔτε σφαιροβακτήρια περιέχων· περιέχει δὲ μόνον λεπτότατα κοκκίδια, ἅτινα εἶναι μὲν δυνατὸν νά χρωσθῶσι δι' ἀλάτων ἀνιλίνης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νά πολλαπλασιασθῶσι καθ' οἰονδήποτε τρόπον. Ὁ Παστέρ ἐδοκίμασε διὰ παντοειδῶν χημικῶν σκευασιῶν νά καλλιεργήσῃ αὐτά, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ. Ἐκ τούτου ὁμως οὐδαμῶς ἐπιτεταί, ὅτι δὲν ὑπάρχει λυσσικὸν μικροβίον· δὲν ὑπάρχει τοιοῦτο μικροβίον ὁμοιάζον τοῖς βακτηρίδιοις, ἢ κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἦττον ἀνάλογον τοῖς μικροβίοις τοῦ ἀνθρακος καὶ τῶν τοιούτων νόσων· ἀλλὰ τὰ κοκκίδια ἐκεῖνα ἐν τῷ λυσσικῷ ἰῷ εἶναι προδήλως μικροβία. Ἄν ἐπιδειχθῶσιν εἰς τὸν Παστέρ ἢ εἰς τινα τῶν βοηθῶν αὐτοῦ δύο ἐγκέφαλοι, ὁ μὲν ὑγιῶς, ὁ δὲ λυσσῶντος, ἀπλῶς ἐξετάζοντες διὰ τοῦ μικροσκοπίου τὸν προμήκη μυελὸν δύνανται ἀσφα-

λῶς νά ὀρίσωσι τίς τούτων εἶναι τοῦ λυσσῶντος ζῴου.

Κατιδὼν ὁ Παστέρ τὸ ἀδύνατον τῆς βαθμιαίας ἐξασθενήσεως τοῦ ἰοῦ διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἐν αὐτῷ μικροβίων, ἐπεχείρησε νά ἐπιτύχῃ τοῦτο δι' ἐλαττώσεως τῶν δόσεων τοῦ λυσσικοῦ ἰοῦ ἐν τοῖς ἐνοφθαλμισμοῖς. Εἰς ἄλλον μὲν κύνα ἐποίησεν ἐνεσιν περιέχουσας ἐν κυβικὸν ὑφεκτομέτρον ἰώδους ὑγροῦ, εἰς ἄλλον ἐτέραν περιέχουσας ἐν ἑκατοστὸν τοῦ ὑφεκτομέτρου καὶ εἰς ἄλλον ἀκόμη ὀλιγώτερον. Ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς προσεβλήθησαν ἐκ λύσεως, καὶ ἀκριβῶς ἐκείνου, εἰς ὃν ἐγένετο ἡ ἐλαχίστη ἐνεσις, ἢ νόσος ἦτο δεινοτάτη. Ὅθεν ἐκ τούτου ἀπεδείχθη ὅτι καὶ ὅταν τὸ ποσὸν τοῦ ἰοῦ ἦναι ἐλάχιστον, ἢ νόσος οὐδὲν ἦτον μεταδίδεται.

Ἄλλ' εἰ καὶ δὲν ἐξασθενῶνται ὁ ἰός διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν μικροβίων, ὁμως ἡ δύναμις αὐτοῦ ποικίλλει κατὰ τὰ εἶδη τῶν ζῴων, καὶ παρατηροῦνται διάφοροι βαθμοὶ ἐντάσεως αὐτῆς ὅταν ὁ ἰός ἀπὸ ἐνὸς εἶδους ζῴων ἐνοφθαλμίζηται εἰς ἕτερον. Βεβαιωθέντος τούτου, κατέστη εὐχερῆς ἡ εὑρεσις τρόπου, προφυλάσσοντος τοὺς κύνας ἀπὸ τῆς λύσεως. Ἄν ἀπὸ κυνὸς μεταδοθῇ ἡ λύσσα εἰς πίθηκον, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς ἕτερον πίθηκον, ἡ δύναμις τοῦ ἰοῦ ἐξασθενῶνται ἐν ἐκάστη μεταδόσει. Ἄν δὲ διὰ τοῦ οὕτως ἐξασθενωθένος ἰοῦ ἐμβολιασθῇ κύων, ἰνδόχοιρος ἢ κόνικλος ἢ δύναμις αὐτοῦ οὐδαμῶς ἐπιτείνεται· ὁ ἄμεσος εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἐνοφθαλμισμὸς οὐδὲν ἐπιφέρει νοσηρὸν σύμπτωμα, καὶ τὰ οὕτως ἐνοφθαλμισθέντα ζῴα εἰσιν ἀπρόσβλητα ὑπὸ τῆς νόσου καὶ ἂν μετὰ ταῦτα ἐνοφθαλμισθῶσι δι' ὀξυτάτου ἰοῦ.

Ὁ τρόπος οὗτος ὁμως δὲν ἀποτελεῖ μέθοδον πρακτικὴν, ἥς ἡ ἐφαρμογὴ νά ἦναι καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐκόλος καὶ ἀσφαλῆς. Ἀπητεῖτο προηγουμένως νά εὐρεθῇ ταχύτερος καὶ καταλληλότερος τρόπος, παρέχων πρῶτον πληρεστάτην ἀσφάλειαν εἰς τοὺς κύνας. Μετὰ πολλὰ δὲ πειράματα κατενικήθη ἐντελῶς καὶ ἡ δυσχέρεια αὕτη.

Γινομένων ἐμβολιασμῶν κατὰ σειράς, ἄς δυνάμεθα νά καλέσωμεν κατιούσας, ὅ ἐστι μεταδιδόμενης ἀλλεπαλλήλως τῆς νόσου ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἕτερον ζῴον τοῦ αὐτοῦ εἶδους, ἐπιτυγχάνεται σταθερὸς βαθμὸς δυνάμεως τοῦ ἰοῦ ἐν ἐκάστῳ εἶδει ζῴων, ὁ δὲ βαθμὸς οὗτος ἐκτιμᾶται ἀσφαλέστατα, διότι δύναται μετὰ βεβαιότητος νά ὀρισθῇ τινα ἡμέραν θὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος. Ἄν παραδείγματος χάριν ἐνοφθαλμισθῇ ὁ λυσσικὸς ἰός κυνὸς εἰς κόνικλον, παρατηροῦνται τὰ συμπτώματα τῆς νόσου μετὰ δεκαπενθήμερον ἐπάσιν, Ἄν δὲ ἀπὸ τοῦ πρώτου κόνικλου ἐνοφθαλμισθῇ εἰς δεύτερον, ἐπεῖτα εἰς τρίτον καὶ οὕτω καθεξῆς ἡ δύναμις τοῦ ἰοῦ μεταβάλλεται, ἐλαττομένου βαθμηδὸν τοῦ χρόνου τῆς ἐπιτάσεως. Μετὰ εἰκοσιπέντε ἐνοφθαλμισμοὺς ἢ

ἐπόφασιν διαρκεῖ ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας μόνον μετ' ἄλλους δ' εἰκοσιπέντε ἐπὶ ἐπτὰ. Καὶ πιθανῶς οὗτος εἶναι ὁ βραχύτερος χρόνος τῆς διαρκείας τῆς ἐπόφασεως, διότι καὶ ἂν μέχρι τοῦ ἐνενηκοστοῦ ἐξακολούθησιν οἱ ἐνοφθαλμισμοὶ ἢ διάρκεια τῆς ἐπόφασεως μένει ἡ αὐτή. Τοιοῦτω τρόπῳ εἶναι ἐξησφαλισμένη ἢ πρόσκτησις λυσσικοῦ ἰοῦ καθαρῶ, σταθερᾶς δυνάμεως, καὶ ποσότητος, ὅση εἶναι ἀναγκαία, διότι προσκατᾶται πλείων, ἂν ἐνοφθαλμισθῶσι πλείονα ζῶα.

Ὅμως οὕτω οὐδαμῶς ποριζόμεθα λυσσικὸν ἰὸν ἀσθενῶς δυνάμεως, ἀλλὰ τούναντι ἰὸν μεγίστης δυνάμεως. Ἄλλ' ἂν οἱ τῶν λυσσάλειων κονίκλων ἐγκέφαλοι, οἱ περιέχοντες ἰὸν ὀξύτατον, ἐκτεθῶσι κατὰ τεμάχια εἰς ξηρὸν ἀέρα, ἢ δύναμις τοῦ ἰοῦ βαθμηδὸν ἐλαττοῦται, ἀναλόγως τοῦ ὄγκου τοῦ τεμαχίου καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς θερμοκρασίας, καὶ τελευταῖον ἐξαφανίζεται καθ' ὁλοκληρίαν. Ὅθεν ποριζόμεθα ἰὸν ἀσθενῶς δυνάμεως, λαμβάνοντες ἐν τῶν τεμαχίων ἐκείνων ἐν ὠρισμένῳ καιρῷ, δηλονότι ἐπιτυγχάνεται δι' ἄλλου τρόπου τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ καὶ διὰ τῆς ἀνατροφῆς τῶν μικροβίων. Ἐνοφθαλμιζομένων δὲ πρῶτον τοῦ ἀσθενεστάτου ἰοῦ καὶ εἶτα βαθμηδὸν κατὰ διαδοχὴν ἦττον ἀσθενῶς, ἰσχυροῦ, ἰσχυροτέρου καὶ οὕτω καθεξῆς, ὁ ὄργανισμὸς τοῦ ζῶου, εἰς ὃ γίνονται οἱ ἐνοφθαλμισμοί, καθίσταται ἀπρόσβλητος ἐκ λύσσης. Τοῦτο δ' ἀπεδείχθη δι' ἐπανειλημμένων πειραμάτων ἐνοφθαλμισμοῦ κυνῶν.

Οὕτως ἔλυσεν ὁ Παστέρ τὸ μέγα ζήτημα τῆς θεραπείας τῆς λύσσης· κύνες περὶ τοὺς πεντήκοντα ἐνοφθαλμισθέντες κατὰ τὸν ἀνωτέρω περιγραφέντα τρόπον, ἐνοφθαλμιζόμενοι εἶτα συχνάκις ἐπὶ πολλοὺς μῆνας δι' ὀξύτατου λυσσικοῦ ἰοῦ δὲν ἐλύσσαν. Ἡ ἐξέυρεσις δὲ τοῦ τρόπου τῆς προφυλάξεως τῶν κυνῶν ἀπὸ τῆς λύσσης ἐξησφάλιζε καὶ τὴν ἐπιτυχίαν παρομοίας θεραπείας ἀνθρώπων νοσούντων λύσσαν. Ἡ διάρκεια τῆς ἐπόφασεως τῆς λύσσης παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ποικίλλει ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐβδομάδων μέχρι μηνῶν. Ὅθεν ἂν ἐξ ἀρχῆς γίνονται τακτικῶς καθ' ἐκάστην ἐνοφθαλμισμοῦ ἰοῦ ὁσμέραι ἰσχυροτέρου, κατορθοῦται προτοῦ νὰ ἀναφανῶσι τὰ συμπτώματα τῆς νόσου, νὰ ἐγγυθῆ ἐν τῷ ὄργανισμῷ τοῦ σώματος ἰὸς ἐπαρκῆς, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν ἀπρόσβλητον ὑπὸ τῆς νόσου, ἀπαρραλλάκτως ὡς διὰ τῶν ἐνοφθαλμισμῶν προφυλάσσονται ἀπὸ τῆς νόσου οἱ κύνες. Εἶναι ὅμως φανερόν, ὅτι μετὰ τὴν παρουσίαν τῶν πρῶτων συμπτωμάτων τῆς νόσου εἰς οὐδὲν ὠφελούσι πλέον οἱ ἐνοφθαλμισμοί, διότι εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν ἐνοφθαλμιζέτο δαμαλῆς εἰς εὐλογιῶντας.

Ταχέως δ' ἔτυχεν εὐκαιρία, ὅπως ἐφαρμόσῃ ὁ Παστέρ καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ πειράματα, ὅσα ἕως τότε εἶχε ποιήσῃ μόνον ἐπὶ ζῴων, καὶ βεβχι-

ωθῆ οὕτως ἢ ἐπιτυχία τῆς μεθόδου, ἣν ἐπενόησε.

Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ παρελθόντος ἔτους παῖς ἐνεκετής, ὀνόματι Μάιστερ, ἐδήχθη ἐπικινδύως ὑπὸ λυσσῶντος κυνός· τὰ δῆγματα, βαθύτατα ὄντα καὶ δεκατέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, ἐκατηριάσθησαν διὰ φανικοῦ ὄξεος μετὰ παρέλευσιν δώδεκα ὡρῶν ἀπὸ τῆς δῆξεως, ἐν ἄλλοις λόγοις οὐδεμία ἐλήφθη προφύλαξις, διότι ἡ βραδεία κατηρίασις καὶ μάλιστα γινομένη οὐχὶ διὰ πεπτωκυμένου σιδήρου, εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ. Μετὰ δύο ἡμέρας ἔφερον τὸν παῖδα εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Παστέρ. Ἀφ' οὗ δὲ δύο ἐπιφανεῖς καθηγηταὶ τῆς ἰατρικῆς ἀπεφάνθησαν, ὅτι ἕνεκα τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ βάθους τῶν δημάτων, τὸ παιδίον ἀναποδράστως θὰ προσεθάλλετο ὑπὸ λύσσης, ὁ Παστέρ δὲν εἰδίστασε νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ τοῦ ἰοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ πρῶτος ἐνοφθαλμισμὸς ἐγένετο δι' ἐνέσεως περιεχούσης μόρια μυελῶν κονίκλου ἐπὶ δεκαπενθήμερον ἀποξηρανθέντος. Τῇ ἐπαύριον ἐγένετο νέος ἐνοφθαλμισμὸς διὰ μορίων μυελῶν ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας ξηρανθέντος, καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς, τὴν τρίτην ἡμέραν διὰ μυελῶν ἐπὶ δεκατρεῖς ἡμέρας ξηρανθέντος, τὴν τετάρτην διὰ μυελῶν ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας ξηρανθέντος, μέχρι τῆς δεκάτης πέμπτης ἡμέρας, ὅτε ἡ ἐνέσις περιεῖχε μόρια νωποῦ μυελῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας. Ταῦτοχρόνως δὲ ἐνοφθαλμιζέτο ὁ αὐτὸς ἰὸς καὶ εἰς κονίκλους· καὶ αἱ μὲν τῶν πρώτων πέντε ἡμερῶν ἐνέσεις οὐδὲν ἐπήνεγκον ἀποτέλεσμα, μὴ οὐσαί ἐπαρκῶς ἰώδεις· πᾶσαι ὅμως αἱ λοιπαὶ ὅ ἐστιν αἱ ἐνέχουσαι μόρια μυελῶν ξηρανθέντων ἐπὶ ἐπτὰ καὶ ὀλιγωτέρας ἡμέρας, ἦσαν ἰώδεις, καὶ ἐπήνεγκον λύσσαν εἰς τὰ ἐνοφθαλμισθέντα ζῶα, κατὰ τὸν χρόνον τὸν ἐκ τῶν προτέρων γνωστόν. Αἱ τελευταῖαι ἐνέσεις, ἃς ἐνοφθαλμίσαν εἰς τὸ παιδίον, περιεῖχον ἰὸν ὀξύτατον, τὸν ἰὸν λυσσῶντος κυνός, εἰς ὃν ἡ λύσσα μετεδόθη δι' ἰοῦ μεγίστης δυνάμεως, ληφθέντος ἐκ κονίκλου, ἐξ οὗ οἱ μὲν κονίκλοι λυσσῶσι μετ' ἐπόφασιν ἐπτὰ ἡμερῶν οἱ δὲ κύνες μετ' ἐπόφασιν ὀκτῶ μέχρι δέκα ἡμερῶν. Θαυμασία ἀπέβη ἡ ἐπιτυχία τοῦ πειράματος. Τὸ παιδίον ἀνεκτήσατο τὴν ὑγιείαν του καὶ εἶναι καὶ νῦν ὑγιέστατον, ἐν ᾧ παρήλθον ὀκτῶ μῆνας ἀπὸ τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ. Ἐθεραπεύθη ἐκ τῆς λύσσης, ἣτις θὰ ἀνεπτύσσετο ἐκ τῶν δημάτων, ἢ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμην τῶν ἰσχυρίζομένων, ὅτι ὁ δῆξας αὐτὸ κύων δὲν ἦτο λυσσῶν, οὐδὲν ἔπαθεν ἐκ τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ λυσσικοῦ ἰοῦ ὀξύτατου.

Κύνες λυσσῶντες δάκνουσι συχνότατα ἀνθρώπους, καὶ τοσοῦτω μᾶλλον εἶναι πολυάριθμα τὰ δῆγματα, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἀπογραφή, ὅσα μείζων εἶναι ἢ ἀμέλεια τῶν ἀστυνομικῶν ἀρχῶν πρὸς κατδίωξιν τῶν ἀδεσπότην κυνῶν. Καὶ εἰ-

να μὲν βέβαιον ὅτι διὰ τῆς καυτηριάσεως, ἀλλὰ διὰ καυτηριάσεως τελεσφόρου, γινομένης διὰ πεπυρκατωμένου σιδήρου εὐθὺς μετὰ τὴν δῆξιν, προλαμβάνεται ἡ ἀνάπτυξις τῆς λύσσης. Ἄλλ' ἂν δι' ἓνα ἢ δι' ἄλλον λόγον δὲν καυτηριασθῆ ἔγκαιρως τὸ δῆγμα, ἢ καυτηριασθῆ ἀτελῶς, ἢ δὲν καυτηριασθῆ οὐδαμῶς, νοσεῖ ὁ δηχθεὶς τὴν φροβερὰν νόσον, τὴν ἐπιφέρουσαν βεβαίως ὀδυνηρότατον θάνατον.

Τὰ κατὰ τὸν παῖδα Μάιστερ ἐγένοντο ταχέως γνωστά, μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας προσῆλθε πρὸς τὸν Παστέρ ἐξαιτούμενος θεραπείαν καὶ τις ποιμῆν, ὀνόματι Ζουπίλ, οὗ ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας ἐδῆξε λυσσῶν κύων. Ἀναγραφείσης δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐφημερίσι τῆς ἀνακινήσεως πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν περὶ τῆς θεραπείας τῆς λύσσης, τὸ ἐργαστήριον τοῦ Παστέρ μεταβλήθη εἰς νοσοκομεῖον αὐτόχρημα. Ἀπανταχόθεν συρρέουσιν εἰς αὐτὸ ἄνθρωποι δηχθέντες ὑπὸ κυνῶν, ὅπως ὑποβλήθωσιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Παστέρ ἐπινοηθεῖσαν θεραπευτικὴν μέθοδον. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, Γάλλοι καὶ ξένοι, πληροῦσι καθ' ἑκάστην τὸν προθάλαμον τοῦ ἐργαστηρίου. Δημοσιευθεῖσης, ὡς εἰκός, καὶ ἐν ταῖς ἀμερικανικαῖς ἐφημερίσι τῆς ἀγγελίας, δὲν ἐβράδυνον νὰ προσέλθωσιν καὶ ἐκ τοῦ Νέου κόσμου ἀσθενεῖς. Τέσσαρα παιδιά 5, 10 καὶ 14 ἐτῶν δηχθέντα τῇ 2 Δεκεμβρίου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κυνός, ἦλθον τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς Παρισίους, ὀδηγούμενα ὑπὸ τινος συμπατριώτου των. Δεκάκις δ' ἐνοφθαλμισθέντος εἰς αὐτὰ τοῦ λυσσικοῦ ἰοῦ, θεραπευθέντα ἐντελῶς ἀπῆλθον τὴν 2 Ἰανουαρίου εἰς τὴν πατρίδα των, ὅπου παραχοῖμα ἐπιχειρηματίας Ἀμερικανὸς τὰ ἐμίσθωσεν, ὅπως τὰ ἐπιδεικνύη εἰς τὸ φιλοθέαμον κοινὸν τῆς Ἀμερικῆς.

Πλειόνες τῶν τριακοσίων ἐθεραπεύθησαν μέχρι τοῦδε ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ. Ὁ ἐνοφθαλμισμὸς γίνεται ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἰατρικῆς Γκρανσέ, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Παστέρ, ὅστις ἐξετάζει ἕκαστον ἀσθενῆ καὶ διὰ λόγων εὐμενῶν ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς θάρρος. Ὁ ἀσθενὴς ἴσταται πρὸ τοῦ Γκρανσέ, ἀπογυμνοῖ τὴν κοιλίαν του καὶ ὁ ἰατρὸς ποιεῖ ὑποδόρειον ἔνεσιν ἐν τῇ γαστρικῇ χώρᾳ, τὴν μίαν ἡμέραν δεξιόθεν, τὴν δ' ἄλλην ἀριστερόθεν· ὁ ἀσθενὴς αἰσθάνεται μόνον ἀνώδυνον κέντημα. Ἡ ἔνεσις περιέχει λυσσικὸν ἰόν, ἀσθενέστατον τὸ κατ' ἀρχάς, καὶ μείζονος δυνάμεως ἐν ἑκάστη νέᾳ ἐνέσει. Ἡ δόσις τοῦ ἰοῦ ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ νοσοῦντος· εἰς τοὺς ἐνηλίκους γίνεται διὰ κλυστήρος πλήρους, εἰς δὲ τὰ παιδιά, τὰ ἔχοντα ἡλικίαν κάτω τὸν 14 ἐτῶν, διὰ κλυστήρος κατὰ τὸ ἡμισυ πεπληρωμένου. Ἡ θεραπεία διαρκεῖ ὀκτὼ ἡμέρας μέχρι δέκα, τουτέστι γίνονται 8—10 ἐνοφθαλμισμοί.

(Ἐκ τῆς Nature τῆς 6 Μαρτίου.)

Π.

Η ΥΠΟΛΗΨΙΣ

— Τί εἶνε ἡ ὑπόληψις; εἶνε τὸ ἴδιον πρᾶγμα μὲ τὸν θαυμασμόν; ἤρώτα νεανίς τις τὸν πατέρα της.

— Ὅχι· διότι εἶνε δυνατόν νὰ ἔχωμεν ὑπόληψιν εἰς τινα χωρὶς νὰ τὸν θαυμάζωμεν, καὶ τὰνάπαλιν, ἂν καὶ τοῦτο συμβαίνει σπανιώτερον, δυνατόν νὰ θαυμάζωμεν τινα χωρὶς νὰ τὸν ὑποληπτώμεθα.

— Πῶς συμβαίνει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;

— Ἰδοὺ πῶς. Ἄξια θαυμασμοῦ εἶνε ἡ ἀληθὴς μεγαλοφυΐα· ἡ στρατιωτικὴ μεγαλοφυΐα, ἡ φιλολογικὴ μεγαλοφυΐα, ἡ πολιτικὴ μεγαλοφυΐα, ἡ φιλοσοφικὴ μεγαλοφυΐα. Θαυμάζωμεν τοὺς ἐξόχους συγγραφεῖς, τοὺς μεγάλους ῥήτορας, τοὺς μεγάλους στρατηγούς, τοὺς μεγάλους ὑπουργούς· ἀλλ' εἶνε δυνατόν μέγας τις ποιητὴς νὰ εἶνε γελοῖος ἐκ τῆς πολλῆς ματαιοδοξίας του, ἢ μέγας τις πολιτικὸς νὰ κατέρχεται μέχρι βραδουριῶν, ἢ μέγας στρατηγὸς νὰ εἶνε φιλοχρήματος μέχρι φιλαργυρίας ἢ μέγας τις φιλόσοφος νὰ εἶνε ἀσθενὴς τὸν χαρακτῆρα μέχρι παιδαριότητος· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τοὺς θαυμάζωμεν ἀλλὰ δὲν τοὺς ὑποληπτώμεθα· ἡ δυσαρμονία ἣτις ἐπικρατεῖ μεταξύ τῆς διανοητικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς των ὑπεροχῆς, μεταξύ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν δὲν ἐπιτρέπει τὴν ὑπόληψιν.

— Τότε λοιπὸν ὑπόληψις θὰ εἶνε τὸ ἴδιον πρᾶγμα τὴν ἐκτίμησιν.

— Ὅχι· δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑποληπτώμεθα τινα χωρὶς νὰ τὸν ἐκτιμῶμεν· ἀλλ' εἰμποροῦμεν νὰ τὸν ἐκτιμῶμεν χωρὶς νὰ τὸν ὑποληπτώμεθα· ὁ μικρέμπορος ὅστις ἀσκεῖ ἐντίμως τὸ ταπεινὸν του ἐπάγγελμα, ὁ ὑπάλληλος ὅστις ἐκτελεῖ ἀκριβῶς τὰ ταπεινά του καθήκοντα, εἰσὶν ἄξιοι ἐκτιμῆσεως· ἀλλ' ἂν δὲν ἔχουν ἀληθῆ τινα προσωπικὴν ἀξίαν, ἡ ἐκτίμησις αὕτη δὲν ἀνέρχεται μέχρι τῆς ὑπολήψεως. Ἡ ὑπόληψις ἀπαιτεῖ καὶ κοινωνικὴν περιωπῆν.

— Ἐννοῶ· ὅσοι εἶνε πολὺ πλούσιοι, ὅσοι εἶνε ἀπὸ καλὸν γένος, ὅσοι ἔχουν ἐπιρροήν, αὐτοὶ εἶνε ἄξιοι ὑπολήψεως.

— Διόλου! διόλου! διὰ τὴν ὑπόληψιν δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ καλὴ, ἔστω καὶ διαπρεπὴς κοινωνικὴ θέσις. Τὰ πλούτη, ἡ εὐγένεια τῆς καταγωγῆς, ἡ ἰσχὺς ἀρκοῦν νὰ περικυκλώσουν τοὺς κατόχους των ἀπὸ κόλακας, ἀπὸ παρασίτους, ἢ φθονερούς... Ἀλλὰ... δόξα τῷ θεῷ! ἀπαιτεῖται κατὰ περισσώτερον διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἐντίμους ἀνθρώπους τὸ εὐγενὲς αὐτὸ αἶσθημα τὸ ὁποῖον λέγεται ὑπόληψις.

— Ἀλλὰ τέλος πάντων, τί εἶνε αὐτὸ τὸ μυστηριῶδες αἶσθημα; εἰμποροῦμεν νὰ τὸ συγκρίνωμεν πρὸς τὸν σεβασμόν;

— Νὰ τὸ συγκρίνωμεν; Ναι· ἀλλὰ διὰ νὰ